

Maa- ja metsätalousministeri
Sirkka-Liisa Anttilan
avauspuheenvuoro

Arvoisat kuulijat.

Tervetuloa tähän maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhdessä järjestämään seminaariin, jossa viedään eteenpäin Metsähallituksen organisaatiouudistusta. Aluksi on syytä käydä läpi tämän tilaisuuden taustaa ja kirkastaa mieliimme, mitä olemme tällä tänään teke-
mässä.

Metsähallituksen merkittävä kansallinen tehtävä on pitää huolta valtion hallinnassa olevista maista, metsistä ja vesistä. Tätä tehtävää Metsähallitus on hoitanut menestyksekkäästi jo yli 150 vuotta. Organisaatiomuoto on kuitenkin aikojen saatossa vaihdellut.

Lähtölaukaus tämän seminaarin järjestämiselle annettiin EU:n komission tehdessä liikelaitos Destiaa koskeneen tunnetun langettavan päätöksensä. Sen mukaan Suomen hyvin palvellut lii-
kelaitosmalli ei enää soveltunut Euroopan yhteismarkkinoille.

Valtiovarainministeriö asettikin em. Destiapäätöksen jälkeen valtion liikelaitoksien kehittämistä selvittävän hankkeen, joka ei kuitenkaan saanut vuoden 2009 loppuun mennessä valmiiksi Metsähallitusta koskevia ehdotuksiaan. Hankkeen johtoryhmä antoi kuitenkin Metsähallituksen jatkovalmisteluun seuraavia linjauksia:

- valtion maa- ja vesiomaisuus sisällytetään valtion taseeseen
- metsätalousliiketoiminta annetaan perustettavan erityistehtävää hoitavan yhtiön hoi-
dettavaksi
- liiketoimintaa tulee hoitaa taloudellisesti kannattavasti ja liiketoiminnassa tulee nou-
dattaa kilpailuneutraliteettia
- nykyisten tytäryhtiöiden ja liiketoiminnan asema ratkaistaan tapauskohtaisesti ja
- julkisen vallan käyttöä koskevat tehtävät organisoidaan viranomaistoiminnaksi.

Viime vuoden aikana ministeriössämme valmisteltiin näiden linjausten pohjalta ratkaisua. Halli-
tuksen iltakoulu käsitteikin lokakuussa 2010 Metsähallituksen alustavaa toimintamallia, joka
pohjautui pitkälti valtiovarainministeriön liikelaitoshankkeen linjauksiin. Iltakoulu asetti minis-
terityöryhmän (Anttila, Lehtomäki, Sinnemäki, Thors, Nummikoski) jatkamaan toimintamallin
valmistelua.

Ministerityöryhmä hyväksyi marraskuun lopulla mm. seuraavat toimintamallin linjaukset:

- maa- ja vesiomaisuus säilyy edelleen valtion suorassa omistuksessa,
- uusi Metsähallitus toimii ministeriöiden tulosohjaamana julkisoikeudellisena lai-
toksena,
- jolle säädetään julkisten hallintotehtävien vaatima toimivalta ja

- organisaatio muodostuu keskusyksiköistä, tulossyksiköistä sekä liiketoimintaa harjoittavista tytäryhtiöistä.

Ministerityöryhmän hyväksymän toimintamallin mukaan uuden Metsähallituksen keskeisimmät tehtävät ovat luonnonvarojen käytön strateginen suunnittelu ja toteutus, metsätalous, luontopalvelut, muu luonnonvarojen käyttöön liittyvä liiketoiminta ja ekosysteemipalvelut. Luontopalvelut toimii valtion budjetista rahoitettavana tulossyksikkönä ja hoitaa virkistys- ja luonnonsuojelualueita sekä muita erityisalueita kuten tähänkin asti.

Markkinoilla toimivien liiketoimintojen on oltava yhtiömuotoisia riittävän läpinäkyvyyden ja kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi. Uudessa toimintamallissa metsätaloutta harjoitetaan laitoksen kokonaan omistamana tytäryhtiönä. Kaikkien liiketoimintojen reunaehdot määritellään säädöksissä ja luonnonvarasuunnitelmissa, joita voidaan tarkentaa ministeriöiden tulohajauksella. Näitä reunaehtoja ovat mm. luonnon monimuotoisuuden, metsien virkistyskäytön, luontomatkailun, saamelaiskulttuurin ja porotalouden huomioonottaminen.

Ylijohtaja Ojala tulee seuraavassa omassa esityksessään tarkentamaan näitä toimintamallin periaatteita.

Samanaikaisesti Metsähallituksen toimintamallin kehittämisen kanssa ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö päivittäneet vuodelta 2005 peräisin olevia Metsähallituksen omistajapoliittisia linjauksia. Taustalla on käytetty mm. valtiontalouden tarkastusviraston varsin myönteiseen arvioon päätyntä luonnonsuojelutoiminnan toiminnan tarkastusta ja sen ohella Metsähallituksen liiketoiminnasta tehtyä ulkopuolista analyysiä. Päivitetyt omistajalinjaukset sopeuttavat Metsähallituksen toimintaa muotoutumassa olevaan uuteen toimintamallin jo Metsähallituslain valmisteluprosessin aikana. Mistään suurista muutostarpeista ei toki ole kysymys, vaan enemmänkin jo olemassa olevien linjausten painotuksista.

Liiketoimintojen ulkopuolisen analyysin mukaan Metsähallituksen metsätalous osoittautui hyvin hoidetuksi ja sijoittui hyvin vertailussa muihin vastaaviin kansallisiin ja ulkomaisiin organisaatioihin. Muiden liiketoimintojen kannattavuuteen ja toimintamalleihin on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota ja tiedänkin, että tämä työ on jo alkanut. Tähän velvoittaa myös tämän vuoden valtion talousarvion linjaukset.

Merkittävimmät uuden omistajapolitiikan painotukset liittyvät liiketoimintojen kannattavuuden korostamiseen, ekosysteemipalveluiden näkökulman huomioon ottamiseen ja valtion metsäpolitiikkaa tukevan maanhankintapolitiikan toteuttamiseen. Nämä painotukset on jo sisällytetty Metsähallituksen vuoden 2011 omistajajaukseen ja tulostavoitteisiin.

Hyvä kuulijat,

Metsähallituksen tehtävä on kaksijakoinen; käyttää ja suojella valtion alueita. Näiden kahden tehtävän yhteensovittaminen on tunnetusti aika ajoin haasteellista, sen me kaikki tiedämme. Metsähallitus on kuitenkin onnistunut tässä tehtävässään arvioni mukaan vähintäänkin kohtuullisesti. Laajat suojelalueet on hoidettu tehokkaasti, kansallispuistot toimivat matkailun vahvoina vetovoimatekijöinä ja talousmetsät tuottavat vuosittain valtion kassaan kipeästi kaivattua tuloa.

Metsähallituksen nykyisen toimintamallin tärkein piirre on kuitenkin eri käyttömuotojen jatkuva yhteensovittaminen ja alueiden päällekkäiskäyttö.

Alueiden päällekkäiskäytön periaate on kirjattu nykyiseen metsähallituslakiin. Lain mukaan Metsähallituksen tulee liiketoiminnassaan

- ottaa riittävästi huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen
- ottaa huomioon luonnon virkistyskäytön ja työllisyyden edistämisen vaatimukset
- turvattava saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset ja
- täytettävä poronhoitolain velvoitteet.

Tästä alueiden päällekkäiskäytön periaatteesta ei tulla myöskään jatkossa luopumaan. Ei myöskään nykyisistä pohjoisten kuntien kalastus- ja metsästysoikeuksista – sen haluan tässä selkeästi todeta.

Laskelmien mukaan nämä yhteiskunnalliset velvoitteet vähentävät Metsähallituksen taloudellista tulosta arviolta 40-50 milj. eurolla vuosittain. Kun tästä huolimatta Metsähallituksen tulos on noin 100 milj. euroa plussalla vuosittain, voidaan todeta, että valtion metsät tuottavat lisäarvoa moneen tarpeeseen.

Yhteenvetona voin todeta, että Metsähallitus on tällä hetkellä vireässä kehitysvaiheessa, ja se tuottaa yhteiskunnan kasvaviin tarpeisiin monenlaisia aineellisia ja aineettomia hyötyjä. Nyt tehtävämme on luoda Metsähallitukselle uusi toimintamalli ja lainsäädännöllinen kehys, jotka varmistavat kehittyvien palveluiden tuottamisen yhteiskunnan ja sen kansalaisten kasvaviin tarpeisiin pitkälle tulevaisuuteen.

Hallituksen iltakoulun on tarkoitus käsitellä tämän seminaarin perusteella kehittyvää toimintamallia vielä kertaalleen nykyisen hallituksen aikana. Valmistelu tähtää siihen, että uusi Metsähallituslaki voisi astua voimaan 1.1.2013 lukien.

Seuraavaksi ylijohtaja Juha Ojala kertoo tarkemmin uuden Metsähallituksen toimintamallin periaatteista ja tähänastisen valmistelun tuloksista.

Toivon ja olen varma siitä, että tämä seminaari tuottaa hyviä aineksia jatkovalmisteluun ja yhteisenä tavoitteenamme on edetä nopeasti lainvalmistelussa.